

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 9 มิ.ย. 2556	43	15590	5

จดหมายเหตุ ล้านนา มันหยังมาแก่น

“แก่น” เป็นภาษาล้านนามีความหมายว่า ตัวถ่วงความเจริญก้าวหน้า ตัวช่วย ตัวอำนวยการ ไม่มีโชค อับโชค โชคไม่อำนวย เป็นต้น สาเหตุของแก่นมีที่มาที่ไปแตกต่างกันออกไป ในการดำเนินชีวิตของชาวล้านนาในแต่ละยุคแต่ละสมัยท่านก็มักจะสั่งสอนลูกหลานให้มีความความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ โดยการใช้ภาษาที่มีนัยสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าเราจะไปสมัครสอบเข้าทำงานหรือเข้าเรียนต่อในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง ก่อนออกจากบ้านก็ต้องตรวจสอบดูแลความเรียบร้อยทุกอย่างให้เป็นปกติ ที่นอน หมอน มุ้ง ต้องจัดเก็บพับให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้วยโอ้อวม ไห ตะไธล (กะละมัง) ปาก (ทัพพี) ต้องล้างต้องจัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเช่นกัน ถ้าไม่ดำเนินการตามที่บอกกล่าวก็จะทำให้ทำอะไร ๆ ก็จะไม่เจริญก้าวหน้า มีความขัดสน ขัดข้อง ติดขัด ไม่สะดวก ไม่ราบรื่น นัยนี้มีความหมายหรือบ่งบอกถึงนิสัยความขยันและความเกียจคร้านของบุคคลแต่ละคน

ในล้านนามีเรื่องของความอับโชคมากมายหลายเรื่อง เช่น การดำน้ำพริก ก็ต้องใช้ครก ใช้สาก และสากภาษาล้านนาก็เรียกว่า “แก่นครก” เมื่อดำน้ำพริกเสร็จแล้วก็ต้องล้างทั้งครกและสากให้สะอาดและเก็บไว้ในที่ที่เหมาะสม และที่เหมาะสมในที่นี้ก็คือไม่ควรเก็บไว้ในที่สูง ควรเก็บไว้ในที่ต่ำ ๆ ทั้งนี้เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ เพราะครกเป็นของหนักโดยเฉพาะครกหินอ่างศิลา ถ้าเก็บไว้ในที่สูงเมื่อมันตกลงถูกหัวก็อาจทำให้เสียชีวิตได้ และก็จะกลายเป็นข่าวแปลกประหลาดที่ครกตกใส่หัวคนตาย เมื่อดำน้ำพริกเสร็จแล้วก็ต้องล้างแต่หากไม่ล้าง สากแช่หรือคาอยู่กับครกอยู่อย่างนั้น ก็มีความหมายว่าทำอะไรไม่เรียบร้อยหรือขี้เกียจ เมื่อเราไปทำอะไรในโอกาสข้างหน้ามันก็จะไม่เรียบร้อย ขนาดข้างหลังของเรายังไม่เรียบร้อยเลย แล้วข้างหน้ามันจะเรียบร้อยได้อย่างไร ภาษาล้านนาพูดว่า “มัน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 9 มิ.ย. 2556	43	15590	5

แก่น” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันหอยออก และหอยที่ซื้อก็ไม่ถูกสักใบ
ทั้ง ๆ ที่ซื้อนับเป็นสิบ ๆ ใบ กลับไปดูในครัวปรากฏว่าแก่นครกแช่
อยู่ในครก มันก็เลยแก่นหรืออัชโศคไปด้วย อีกสักตัวอย่างหนึ่งใน
เรื่องของแก่น ถ้าเราจะออกไปหาปูหาปลาตามท้องไร่ท้องนา ห้วย
หนอง คลอง บึง เมื่อถือแห เบ็ด แซะ (ที่ตักปลา) ข้อง (ที่ใส่ปลา)
และอุปกรณ์จับปลาชนิดต่าง ๆ ในระหว่างเดินทางไปยังที่อยู่ของ
แหล่งสัตว์น้ำนั้น ๆ บังเอิญไปพบพระสงฆ์ แม่ชี หรืออุบาสกอุบาสิกา
ที่กลับจากทำบุญที่วัดมา วันนั้นไปหาปู ปลา กุ้ง หอย จะได้เป็นจำนวน
น้อย และ/หรือไม่ได้เลย เพราะเหตุว่าพระสงฆ์ แม่ชี อุบาสก
อุบาสิกา คือสัญลักษณ์ของผู้มีศีลธรรม ซึ่งมันตรงกันข้ามกับสิ่งที่
เราจะปฏิบัติคือเราจะไปทำบาป นั่นคือจะไปเอาชีวิตสัตว์อื่น ๆ มาเป็น
อาหารเพื่อยังชีพของตนเองให้อยู่รอด

ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการทำลายชีวิตของผู้อื่นไปพร้อม ๆ
กัน เมื่อเราถืออุปกรณ์จับสัตว์เพื่อประทัดประหารผู้ที่ไม่มีความต่อสู้อยู่ แต่
กลับไปพบพระสงฆ์ แม่ชี อุบาสกอุบาสิกา ซึ่งท่านเหล่านี้เป็น
สัญลักษณ์แห่งความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน เมื่อออก
จากบ้านมาพบสิ่งดังกล่าวก็จะทำให้อัชโศค นั่นคือหาปูปลาไม่ได้ นั่น
คือมันแก่น แม้กระทั่งในบางครั้งบางคราวเราจะไปทำธุระสำคัญ
อะไรสักอย่างหนึ่ง แต่พะเอินก่อนไปกับไปพบหน้าพบตากับบุคคลที่
เราไม่ชอบหรือไม่ถูกชะตา และธุระที่เราไปทำนั้นก็ไม่มีผลตาม
ที่ตั้งความหวังไว้ สาเหตุเพราะว่า เราไปพบไอ้ตัวช่วย ตัวกาลกิณี จึง
ทำให้แก่นหรืออัชโศคไม่ดี ทั้งสองตัวอย่างที่ยกมาเป็นตัวอย่างเป็นเพียง
ส่วนหนึ่งของเรื่องมันยังมาแก่น ยังมีเรื่องของแก่นอีกมากมาย นอก
จากนี้ ก็จะมีสุภาษิตสอนใจที่มีความสอดคล้องเกี่ยวกับตัวอย่างที่
ยกมาว่า “กินแล้วหือเก็บ เจ็บแล้วหือจำ” หมายความว่า เมื่อรับ
ประทานสิ่งต่าง ๆ เสร็จหรืออิ่มแล้ว ก็ต้องเก็บต้องล้างและทำความ
สะอาดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งมันจะบ่งบอกถึงนิสัยใจคอว่ามีความขยัน
และมีนิสัยเรียบร้อย เมื่อมีบุคคลทำอะไร ๆ ให้เราไม่พึงพอใจ ตลอด
จนทำให้เราได้รับความเสียหายในเกียรติยศศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ก็ควรจดจำในเรื่องรานั้น ๆ มาเป็นบทเรียนสอนใจตนเองและสอน
ลูกหลานต่อไป.

สมทบ พาจรทิศ

คณะเทคนิคการแพทย์ มช.